

Dr hab. Tomasz Grzyb, prof. SWPS
Wydział Psychologii we Wrocławiu
SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny

**Opinia dotycząca dorobku naukowego dra Lucasa Mazura opracowana w ramach
postępowania habilitacyjnego prowadzonego przez Radę Dyscypliny Psychologia
Uniwersytetu Jagiellońskiego**

1. Informacje ogólne

Pan dr Lucas B. Mazur urodził się w 1978 roku w Stanach Zjednoczonych (Baltimore, MD) gdzie uzyskał stopień bakałarza z obszaru religious studies (2000 rok, University of Pittsburgh).

Stopień magistra (M.A) otrzymał w obszarze socjologii na Uniwersytecie Jagiellońskim (2004) oraz w obszarze Cognitive, Social and Developmental Psychology w New School of Social Research w Nowym Jorku (2010).

Doktorat (Ph.D.) uzyskał w USA (Clark University, 2015) z obszaru psychologii społecznej (tematem były "Polish - Ukrainian Relations in the Shadow of Soviet Victimization"). Dyplom doktora został nostryfikowany decyzją Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego 13 czerwca 2016 roku.

Obecnie dr Lucas B. Mazur pracuje jako adiunkt w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

2. Ocena osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe Habilitant przedstawił cykl publikacji (artykułów naukowych), który wspólnie zatytułował "Below the surface of conflict, consensus, and culture. Interdisciplinary research in social and cultural psychology". Jest to zabieg zgodny z art. 219, ust. 1. pkt 2. Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Spośród 13 artykułów składających się na osiągnięcie naukowe przynajmniej 5 należy uznać za artykuły w czasopismach wysoko punktowanych - to znaczy mających 100 lub więcej punktów ministerialnych. Najwyżej punktowane prace zostały opublikowane w czasopismach Political Geography (140 pkt, IF=3,043) oraz Theoretical Criminology (140 pkt, IF=2,383). Oba te czasopisma nie są w sensie ścisłym pismami psychologicznymi - można je nazwać

czasopismami interdyscyplinarnymi lub z szeroko rozumianych social sciences. Należy jednak zaznaczyć, że oprócz tych artykułów w skład osiągnięcia Habilitant włącza także teksty w czasopismach bez wątplenia psychologicznych - jak Theory & Psychology czy Journal of Social and Political Psychology. Podkreślam to w recenzji głównie ze względu na możliwość rodzenia się pytań, na ile osiągnięcie naukowe związane jest z psychologią, w której Habilitant ubiega się o nadanie habilitacji.

Swoje refleksje nad zaprezentowanym dziełem naukowym zacznę od dwóch uwag generalnych - jednej pozytywnej i jednej krytycznej. Pierwszą będzie krytyczna: doskonale rozumiem zamysł Habilitanta polegający na opisanu swojego osiągnięcia po angielsku. To współczesny język psychologii, w nim czytamy, w nim piszemy, to dla mnie absolutnie jasne. Jeśli jednak reguły gry wymagają od kandydata do stopnia naukowego przedstawienia wersji polskiej takiego opisu, to warto, by był on przygotowany nieco staranniej. Oczywiście - jako recenzent poczułem się ostrzeżony uwagą, że mam dokument czytać po angielsku i tak zrobiłem. Jednak trudno mi przejść do porządku dziennego nad faktem, że w tłumaczeniu polskim "Indians" (mieszkańcy Indii, w jednym z opisywanych badań) zostali "Indianami". Takich problemów wynikających - najprawdopodobniej - z mechanicznego tłumaczenia tekstu z języka angielskiego jest więcej i największym ich problemem wydaje się fakt, że one jednak pozostają jako materialny ślad procedury uzyskiwania stopnia naukowego. W moim odczuciu szacunek do języka, instytucji i procedury wymaga nieco większej dokładności w przygotowaniu polskiej wersji dokumentacji (wyrażającej się choćby w formie grzecznościowego poproszenia osoby, dla której polski jest językiem pierwszym, o przejrzenie tekstu i wyeliminowanie takich usterek).

Druga uwaga ma już pozytywny charakter - oto na 13 artykułów składających się na osiągnięcie naukowe aż w dziewięciu Lucas B. Mazur jest jedynym autorem. Zdaję sobie sprawę, że ułatwia to specyficzny obszar, którym Habilitant się zajmuje, jednak tak czy inaczej ten fakt zasługuje na uznanie. W czasach wieloautorskich publikacji (w których nierzadko zdarza się, że mamy autorów i autorek kilkanaście, a bywa, że i kilkadziesiąt) artykuł podpisany jednym imieniem i nazwiskiem to wręcz publikacyjny jednorożec, a znalezienie ich w proporcji 9 do 13 jest już rzeczą wyjątkowo rzadką. W mojej ocenie świadczy to o dużej samodzielności i dojrzałości Habilitanta.

Sam tytuł osiągnięcia naukowego jest bardzo ogólny - de facto trudno po samym jego brzmieniu wnioskować o zawartości treściowej osiągnięcia. Uprzedzając nieco fakty napiszę od razu, że uważam to za podstawowy problem tego zestawu tekstów - pomimo tego, że każdy z nich uznaję z osobna za wartościowy i interesujący, razem w moim odczuciu nie tworzą wystarczająco spójnej całości. Znajdujemy tu artykuły z obszaru geografii społecznej,

nauk penitencjarnych, historii, filozofii, teorii literatury a nawet medycyny transplantologicznej (choć, uczciwie przyznajmy, analizowanej z perspektywy społecznej). Oczywiście, można stwierdzić, że to, co te teksty łączy, to interdyscyplinarność oraz (to już bardzo ogólne stwierdzenie zaczerpnięte bezpośrednio z autoreferatu Autora) "blending traditional social psychology within the study of conflict and consensus". Wydaje się jednak, że jest to twierdzenie nieco wykraczające poza przyjęte w psychologii zasady rozumienia "osiągnięcia naukowego". Przypomnę: zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 1–3 stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

2. posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: [...]

b. 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowym lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b,

Zastanówmy się teraz, czy przedstawionych 13 artykułów może być uznane za spójny tematycznie cykl.

Spójrzmy na przykład na interesujący w swoim zamyśle tekst sprawdzający relacje pomiędzy wrażliwością na wstręt a poparciem dla transplantacji organów (Mazur & Gormsen, 2020). W tym tekście autorzy opisują badania zrealizowane za pomocą kwestionariusza online przeprowadzonego na 618-osobowej ochotniczej próbie niemieckojęzycznej. W badaniu tym uczestnicy i uczestniczki odpowiadali na pytania szeregu kwestionariuszy, zbierano także dane demograficzne. W tekście nie znalazłem danych dotyczących metod określenia wielkości próby a priori ani dokładnych informacji o operacji jej wyboru/losowania. Ciekawe w samym artykule wydaje mi się porównanie osób, które mają założoną Kartę Dawcy (organów) z tymi, które takiej karty nie mają. Osiągnięte wyniki pokazują związek pomiędzy wrażliwością na wstręt (czy może lepiej - skłonnością do odczuwania wstrętu?) a poparciem idei transplantacji organów. Autorzy konkludując swoje wyniki zwracają uwagę, że dla zmiany postaw w obszarze poparcia dla transplantacji organów należy brać pod uwagę (jak piszą - seriously) poziom odczuwania wstrętu.

Zestawmy teraz wyniki tego badania (czy może raczej cały ten tekst) z innym, będącym - co chcę podkreślić - częścią tego samego osiągnięcia naukowego. Mowa o jednoautorskim artykule Habilitanta w *Psychology & Society* (2016) zatytułowanym "Where were the concentration camps? The porous border between geography and responsibility". To bardzo

ciekawy tekst opisujący badania weryfikujące w eksperymentalny sposób, jak informowanie o tzw. "polskich obozach śmierci" ("Polish death camps") może wpływać na przypisywanie odpowiedzialności za zbrodnie nazistowskie. W pomysłowo zaprojektowanym eksperymencie Habilitant wykazał, że mówienie o obozach zlokalizowanych w Polsce vs polskich obozach (lub - w grupie kontrolnej - zupełne pomijanie informacji o umiejscowieniu obozów) wpływało na przypisywanie (przez uczestniczących w badaniu Amerykanów i Amerykanki) różnej odpowiedzialności za zbrodnie Holocaustu Polakom oraz różne występowanie negatywnych emocji w stosunku do Polaków (Study 1). Ciekawym metodologicznie zabiegiem było zastosowanie w badaniu 2 w tym samym artykule map obrazujących położenie obozów (i różne informowanie o statusie Polski podczas okupacji). Także te dane wsparły hipotezę o związku pomiędzy występowaniem nazwy "Polska" w kontekście obozów śmierci a przypisywaniem moralnej odpowiedzialności Polakom za zbrodnie nazistowskie wśród populacji amerykańskiej.

Dołóżmy do tego jeszcze jeden tekst, opublikowany (znowu jednoautorsko przez Habilitanta) w *Theory & Psychology* (2019) zatytułowany "The semiotic multistability of time: Literature as a window onto a classic challenge in psychology". Ten artykuł jest z kolei poświęcony czasowi "kairycznemu" oraz "prorocznemu" (kairic i prophetic) oraz temu, jak można o nich myśleć w kategoriach wzorców myślenia o czasie, przemijaniu i cierpieniu w życiu człowieka. Habilitant odnosi się w artykule do dwóch anglojęzycznych autorów literatury pięknej (Karola Dickensa i C.S. Lewisa) porównując w jakim stopniu te dwa (kairyczne i profetyczne) sposoby rozumienia czasu wpływają na treści zawarte w ich wybranych dziełach ("A Christmas Carol" oraz "The Great Divorce"). Tekst jest napisany w sposób bardzo erudycyjny (choć chcę dodać, że dla mnie - jako empiryka - dość trudny w odbiorze). Habilitant mierzy się z takimi religijno-filozoficznymi pojęciami jak odkupienie (redemption) i zbawienie (salvation) próbując wskazywać jak przyjęte przez autorów spostrzeganie czasu może modyfikować ich ujęcie.

Wszystkie te trzy wyżej opisane teksty (oraz 10 innych, wskazanych przez Habilitanta jako osiągnięcie naukowe) są bardzo ciekawe, sprawnie napisane, opublikowane w większości w dobrych jakościowo pismach. Czy jednak stanowią spójny cykl? Oczywiście można oskarżyć pokazanie tych trzech konkretnych opisywanych wyżej tekstów o stosowanie procedury zwanej w języku angielskim "cherry-picking" - zapewniam jednak, że te przykłady są dość reprezentatywne. W zestawie 13 artykułów zaprezentowanych przez Habilitanta naprawdę znajdują się teksty, które dość trudno jest połączyć w jedną całość. Można na to patrzeć dwójako - po pierwsze jako na dowód wszechstronności Habilitanta, jego szerokich zainteresowań, erudycji, dużej zdolności do integracji wiedzy z różnych dziedzin i obszarów. I takie myślenie będzie słuszne, bo w istocie w mojej ocenie tak jest - przedstawione teksty

właśnie tego dowodzą. Można jednak także popatrzeć na ten zestaw jako na pewien “błąd taktyczny” który - być może z powodu niedostatecznego zrozumienia intencji polskiego ustawodawcy oczekującego przedstawienia spójnego tematycznie cyklu - popełnił Habilitant. W końcu wystarczyłoby nieco zmniejszyć liczbę pokazanych w zestawie tekstów przesuwając niektóre z nich do “dorobku dodatkowego”, by całość okazała się zdecydowanie bardziej spójna i lepiej odpowiadała wymogom stawianym kandydatom do stopnia doktora habilitowanego.

Nie mam jednak wątpliwości, że ilościowo przedstawiony przez Habilitanta dorobek stanowi ważny wkład w rozwój dyscypliny.

3. Ocena dorobku naukowego oraz aktywności organizacyjnej i dydaktycznej przeprowadzona z uwzględnieniem kryteriów proponowanych przez MNiSW

3.1 Osiągnięcia naukowe po doktoracie

3.1.1 Autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych

Oprócz artykułów składających się na osiągnięcie naukowe Habilitant wykazuje jeszcze dziewięć tekstów anglojęzycznych opublikowanych w pracach zbiorowych lub czasopismach (spośród najwyższej punktowanych warto wymienić *Frontiers in Psychology: Theoretical and Philosophical Psychology* oraz *Integrative Psychological and Behavioral Science*). Najogólniej rzecz ujmując można stwierdzić, że są to prace z obszaru filozofii nauk społecznych. Chyba najbardziej interesującą pozycją spośród nich - rzecz jasna dla mnie, jako psychologa społecznego - jest rozdział opublikowany w książce poświęconej reinterpretacjom klasycznego eksperymentu Sherifów (Robbers Cave). To, co zwraca szczególnie moją uwagę, to rozważania nad metodologiczną stroną prowadzonych badań, ze szczególnym uwzględnieniem interdyscyplinarności, trafności zewnętrznej i czasu badań. Habilitant pokazuje eksperyment w Robbers Cave w kontekście rozwoju badań społecznych w końcu lat 40. i w latach 50 XX wieku (co ważne - robi w sposób zdradzający sporą wiedzę i erudycję) i podkreśla, że już wtedy Sherif uwzględniał w konstruowaniu swoich badań dorobek socjologów. To ważna uwaga, pokazująca, że interdyscyplinarność w podejmowaniu tematów naukowych nie jest nowością, którą naszej dyscyplinie przyniosły dopiero ostatnie lata. Interesujące wydają mi się także rozważania związane z dychotomią trafność zewnętrzna - kontrola eksperymentalna. Warto jednak zauważyć, że Habilitant pomija w nich pracę Aronsona i Carlsmitha (1968) dotyczącą realizmów eksperymentalnych a w moim odczuciu dla tej dyskusji jest to rzecz wręcz fundamentalna. Wydaje się także, że znane już od lat 80. XX wieku tzw. pełne koło psychologii społecznej stworzone przez Roberta Cialdiniego

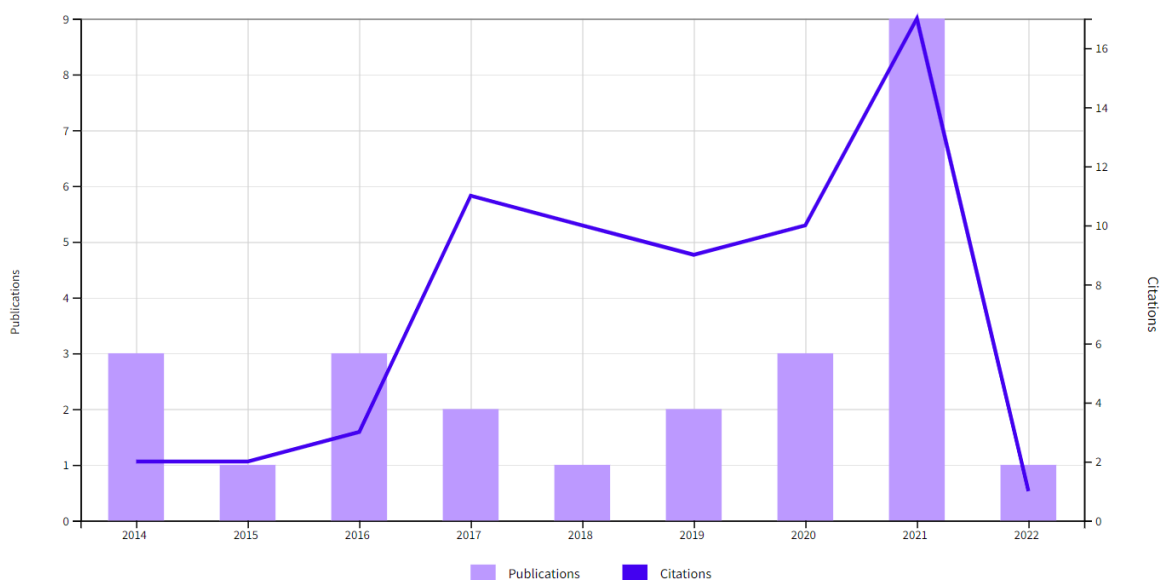
pomogłoby inaczej spojrzeć na tę pozorną w gruncie rzeczy dychotomię (trafność zewnętrzna - kontrola eksperymentalna). Z podobną sytuacją mamy do czynienia wtedy, gdy Habilitant pisze o czasie - brakuje tu odniesienia do badań pokazujących, jak klasyczne procedury eksperymentalne w psychologii społecznej potrafiły "dawać" zupełnie różne wyniki w zależności od czasu "historycznego", w którym były wykonywane. Przykładem mogą być choćby badania Salomona Ascha nad konformizmem, które w zależności od konkretnej dekady XX wieku mogły się kończyć zupełnie innymi wynikami (metaanalizę - bardzo porządną i będącą punktem odniesienia w psychologii społecznej - tego fenomenu wykonali Rod Bond i Peter B. Smith w 1996 roku). Oczywiście nie należy tych uwag traktować jako fundamentalnej krytyki tego konkretnego tekstu - pokazują one jedynie, że w przypadku tekstów przekrojowych, chciałoby się napisać metaanalizy (choć naturalnie Habilitant żadnych metaanaliz w sensie statystycznym nie robi) stosunkowo łatwo jest o nawet nieświadome pominięcie ważnych z perspektywy całości analizowanego problemu tekstów i opracowań. Można by rzec, że taka jest natura tego typu publikacji, nie da się w końcu zawrzeć w nich wszystkiego, co na dany temat zostało napisane, a z kolei z wyborem dokonany przez Autora zawsze można dyskutować.

3.1.2 Sumaryczny impact factor publikacji

Zgodnie z podanymi przez Habilitanta danymi sumaryczny IF publikacji wynosi 16,86.

3.1.3 Liczba publikacji według WoS

Zgodnie z Web of Science Habilitant opublikował 25 pozycji (dostęp w połowie lutego 2022 roku). Były one cytowane 65 razy (artykuły 61 razy, bez autocytowań 53 razy). Najwyżej cytowaną pracą jest artykuł Vollhardt, Mazur & Lemahieu, 2014 - cytowany 37 razy. Kluczowe wydaje się spojrzenie nie tylko na liczbę cytowań, ale na ich trend - jak pokazuje poniższy wykres, ma on rosnący charakter, co każe myśleć o Habilitancie jako o osobie z ciągle dużym potencjałem rozwoju. Na wykresie słupki pokazują także liczbę publikacji w ciągu roku - widać wyraźnie, że najbardziej "płodny" był dla Habilitanta rok 2021. Logiczne jest zatem, że na zwiększenie indeksu cytowań trzeba będzie jeszcze chwilę poczekać. Ważne jest także, że Habilitant nie zatrzymuje się po złożeniu wniosku habilitacyjnego - już w 2022 roku pojawiła się jego kolejna publikacja indeksowana w Web of Science.

3.1.4 Indeks H według WoS

Indeks H według Web of Science wynosi 3.

3.1.5 Kierowanie projektami badawczymi

Habilitant nie kierował projektami badawczymi - uczestniczył jedynie w realizacji mini-grantu POB FutureSoc (który wedle mojej najlepszej wiedzy ma charakter grantu wewnętrznego Uniwersytetu Jagiellońskiego związanego z programem Inicjatywa Doskonałości). Wedle regulaminu tego konkursu znalezionej przeze mnie na stronie <https://futuresoc.id.uj.edu.pl/> maksymalna kwota finansowania takiego grantu to 30 tysięcy złotych - a zatem wypada ten grant rozpatrywać w kategorii seed-money. Należy to uznać za obszar do koniecznego rozwoju - jednym z elementów charakteryzujących samodzielnego pracownika naukowego (a przecież o taki stopień ubiega się Habilitant) jest samodzielne pozyskiwanie środków na badania ze źródeł zewnętrznych, tego póki co Habilitant nie wykazuje.

3.1.6 Otrzymane nagrody za działalność badawczą

Habilitant nie otrzymał nagród za działalność badawczą - otrzymał nagrodę nauczyciela Uniwersytetu Jagiellońskiego za jakość pracy dydaktycznej (2021 rok).

3.1.7 Udział w konferencjach naukowych

Habilitant uczestniczył w kilkunastu konferencjach naukowych - głównie w Polsce, okazjonalnie za granicą (Niemcy, Estonia, Dania). Był także członkiem komitetu organizacyjnego dwóch konferencji międzynarodowych z obszaru pedagogiki na Uniwersytecie Jagiellońskim.

3.1.8 Członkostwo w organizacjach i towarzystwach naukowych

Habilitant podaje, że jest V-ce przewodniczącym do spraw badań w Instytucie Badań Psychologicznych Uniwersytetu Zygmunta Freuda w Berlinie. Trudno to uznać za członkostwo w organizacjach i towarzystwach naukowych - to po prostu funkcja sprawowana na prywatnym niemieckim uniwersytecie.

3.2 Ocena dorobku dydaktycznego

Habilitant prowadził szereg kursów z obszaru psychologii ogólnej, socjologii, metod badawczych zarówno w języku polskim jak i angielskim. Warto podkreślić, że oprócz placówek polskich (Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Warszawski) prowadził także kursy w Niemczech i Austrii.

3.2.1 Staże zagraniczne

Brak odbytych zagranicznych staży naukowych.

3.3. Ocena dorobku organizacyjnego

Właściwie raczej w tym miejscu należałoby wskazać, że Habilitant pełni (pełnił? nie jest to jasne) funkcję V-ce przewodniczącego do spraw badań w Instytucie Badań Psychologicznych Uniwersytetu Zygmunta Freuda w Berlinie.

3.3.1 Recenzje

Habilitant jest aktywnym recenzentem *ad hoc* w kilkunastu anglojęzycznych czasopismach, w znaczącej części indeksowanych na liście JCR. Jest także redaktorem naczelnym czasopisma ORBIS IDEARUM European Journal of the History of Ideas. Chcę podkreślić moją wysoką ocenę tego zaangażowania - wiem z doświadczenia jak niewdzięczna potrafi być praca redaktora i recenzenta, a jednak bez tego wysiłku nie można wyobrazić sobie czynnej pracy naukowej - czy w ogóle: zaangażowania w naukę.

3.4 Ocena dorobku popularyzatorskiego

Habilitant nie wskazuje żadnych prac jako dorobku popularyzatorskiego.

4. Konkluzja

Mój stosunek do zaprezentowanego mi dorobku Lucasa B. Mazura jest ambiwalentny. Z jednej strony dostrzegam w nim kilka braków. Najważniejszym jest dość mocno dyskusyjna spójność artykułów składających się na osiągnięcie naukowe. O ile ilościowo i naukometrycznie nie mam do nich jakichkolwiek uwag, to nie czuję się do końca przekonany co do tego, że stanowią one, opisany w ustawie, "cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych". Minusem zaprezentowanego dorobku jest także brak stażu zagranicznego, co dziwi zwłaszcza w zestawieniu z - jak przypuszczam - pełną anglojęzycznością Habilitanta oraz jego pracą na uniwersytetach w Niemczech i Austrii. Być może zresztą tę pracę (a zwłaszcza sprawowanie funkcji v-ce przewodniczącego do spraw badań w Instytucie Badań Psychologicznych Uniwersytetu Zygmunta Freuda w Berlinie) można w jakimś sensie za taki staż uznać. Ostatnią kwestią, której mi brakuje, jest kierowanie lub choćby aktywne uczestniczenie w grantie naukowym finansowanym ze źródeł zewnętrznych, wymagającym startowania w otwartym konkursie. To naprawdę milowy krok w rozwoju kariery naukowej kandydata na samodzielnego pracownika nauki - krok, którego Habilitant nie dopełnił.

Chcę jednak zwrócić także uwagę na plusy zaprezentowanego wniosku. Przede wszystkim na interdyscyplinarne podejście do uprawiania nauki przez Habilitanta, jego szerokie zainteresowania, wiedzę i erudycję. Sam przedstawiony dorobek (zarówno w części "osiągnięcie" jak i "dorobek dodatkowy") ilościowo i naukometrycznie także jest znaczny. Chcę również podkreślić zaangażowanie recenzenckie i redakcyjne Habilitanta - to świadczy o jego żywej aktywności w obszarze życia naukowego.

Biorąc pod uwagę powyższe uznaję, że dr Lucas B. Mazur zasługuje na przyznanie mu tytułu doktora habilitowanego i popieram jego wniosek o przyznanie mu tego tytułu. Do Komisji Habilitacyjnej zwracam się o uchwalenie poparcia dla jego wniosku i przekazanie tej opinii Wysokiej Radzie Dyscypliny Psychologia Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.